

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЬСЬКОГО ЖІНОЧОГО ТОВАРИСТВА “ДЗВИГНЯ” НА ВОЛИНІ

Друга половина XIX – початок XX століття на Волині, так само як і у всій Україні, були часом бурхливої діяльності різного роду громадських організацій. Вони мали різноманітний характер і об’єднували людей за політичними, національними, релігійними та іншими переконаннями. Активну участь у них брали не лише чоловіки, але й жінки. Останні навіть створювали окремі організації для взаємодопомоги та підтримки один одної. Як приклад, розглянемо діяльність одного з таких товариств – „Дзвигня”, що діяло на Волині.

Громадська організація „Дзвигня” була створена в 1907 році в губернському центрі – Житомирі. Її головою була М.Курманович – відома на той час у місті лікар. Товариство мало за мету підняти освітній та професійний рівень своїх членів для покращення їх матеріального стану. Це здійснювалося завдяки проведенню загальноосвітніх бесід і публічних курсів, створенню бібліотек та читалень, сприянню в отриманні професійної освіти. Крім цього, серед пріоритетних завдань організації були: сприяння працевлаштуванню жінок (з цією метою відкривали відповідні бюро); відкриття майстерень та кооперативних підприємств; організація установ, які мали на меті допомогти членам товариства: кредитно-ощадні каси, каси взаємодопомоги на випадок безробіття тощо; відкриття літніх таборів, гуртожитків, притулків; спостереження за справедливим розподілом роботи та платні за неї, а також вплив на поліпшення умов життя, облаштування дешевих їдалень та житла; надання матеріальної та моральної підтримки співробітницям, які не досягнули 18-річного віку; організація дозвілля тощо.

Товариство мало право на придбання, необхідного для реалізації своїх цілей, нерухомого майна та його відчуження, здійснення різного роду операцій, укладення договорів, через уповноважених осіб – відстоювати свої права в судді тощо.

Матеріальну базу організації складали одноразові (при вступі) та щомісячні членські внески, відсотки від наявного капіталу, прибутки від нерухомого майна, проведення лекцій, концертів, вистав, пожертвувань, заповітів та інших випадкових надходжень.

Усі кошти поділялися на накопичувальні та зворотні. Крім того, за згодою загального зібрання могли створюватися й інші капітали з вказівкою на їхнє призначення та порядку витрат.

Накопичувальний капітал утворювався із щорічних відрахувань загальним зібранням частини надходжень, окрім наявних спеціальних призначень за звітний рік. Ці кошти призначалися для виплати, прийнятих товариством на себе зобов’язань у випадку, якщо для цих цілей не вистачало коштів зворотнього капіталу.

Кошти, які не підлягали плановим тратам, вносилися в одну з державних кредитних установ. Чекова книжка знаходилася в голові зібрання, який разом із секретарем підписували чеки для отримання коштів за ними. Усі надходження та витрати фіксувалися, на основі чого складалися щорічні звітні відомості.

Члени товариства поділялися на дійсних та змагальних. До першої категорії зараховувалися усі бажані жінки, які досягнули 16-річного віку та самостійно заробляли засоби для існування в галузі педагогіки, промислу, торгівлі, рукоділлям, конторською службою та ін. Друга ж – могла включати до свого складу як чоловіків, так і жінок, котрі поділяли погляди товариства і погоджувалися працювати в його дусі.

Дійсні члени приймалися правлінням. Кандидату, який отримував відмову, дозволялося протягом двох тижнів подати заяву в ревізійну комісію про перегляд справи. Її рішення було остаточним і не підлягало роз’ясненням.

Усі дійсні члени зобов’язувалися сплатити в касу товариства при вступі одноразовий внесок у розмірі 50 коп., а надалі вносити щомісячно кошти у розмірі від 15 до 25 коп., в залежності від отримуваної платні. Змагальні ж члени мали вносити по 5 руб. щорічно, або по 50 коп. кожного місяця.

Під час вирішення питань діяльності товариства, так само як і під час виборів, право вирішального голосу належало лише дійсним членам, змагальні ж користувалися лише правом надавати поради. Усі члени брали участь у зібраннях і розвагах організації, на рівних правах могли пропонувати різні проекти, користуватися бібліотекою та читальнею, а також всілякими допомагами в установленому порядку.

Члени, котрі впродовж 6 місяців не сплачували внесків виключалися з товариства, за виключенням, коли причиною цього ставала довготривала хвороба, або втрата роботи. У такому випадку правління давало відстрочку за виплатами, або звільняло людину від них. Причиною виключення також могли стати недотримання пунктів статуту та постанов, не тактична поведінка, або добровільне рішення.

Правління складалося з голови та двох заступників, секретаря, скарбника, бібліотекаря та по представнику всіх професійних галузей. Члени правління обиралися голосуванням на загальних зборах, більшістю голосів присутніх дійсних членів, щорічно. Представниці професій обиралися членами професійних гуртків.

До обов’язків голови правління входила організація та проведення засідань правління та загальних зібрань, слідкування за виконанням статуту, постанов правління та загальних зібрань та в цілому за ходом справ у товаристві. У випадку хвороби голови, чи іншої поважної причини її відсутності, усі функції переходили до заступників.

Веденням діловодства займався секретар: вів протоколи засідань, алфавітні книги членів, завіряв вихідну документацію та складав звітність. Усі грошові операції здійснював скарбник. Він же фіксував їх у прибутково-видаткових книгах та на їх основі складав щорічну фінансову звітність. Бібліотекар відповідав за читальню та бібліотеку. Всі інші повноваження розділялися між членами правління.

Визначення випадків, в яких можливою була видача грошової допомоги членам товариства, а також її розмір та умови отримання встановлювалися загальним зібранням. Призначення ж кожної окремої виплати входило до компетенції правління.

Член товариства, котрий бажав отримати допомогу чи кредит, подавав для цього письмову заяву правлінню із зазначенням причини матеріальної потреби. Кредити як безвідсоткові, так і під відсотки видавалися на термін не більше одного року та за засвідченням двох членів цієї організації. Максимальна сума першого не перевищувала 25 руб., другого – 50. Відсоткова ставка встановлювалася індивідуально, але не більше 6 %.

Для ревізії грошових сум, а також перевірки фінансової документації загальне зібрання обирало три повнолітні особи, котрі не мали відношення до управління товариством – ревізійну комісію. До її повноважень також входило розглядати скарги членів організації, затверджувати або відмінити постанови правління.

Загальні зібрання поділялися на планові та надзвичайні. Перші скликалися щомісячно. В січні кожного року на них розглядалися та затверджувалися звіти за попередній рік, складалася планова відомість надходжень та видатків, обиралися посадові особи товариства. Такі зібрання називали ще річними. Для їх легітимності вимагалася наявність не менше $\frac{2}{5}$ усієї кількості дійсних членів. Предметом інших таких засідань було обговорення поточних справ та наукові бесіди.

Надзвичайні зібрання скликалися у разі потреби вирішення нагальних питань, чи за письмовою згодою $\frac{1}{5}$ усіх членів.

Справи на загальних зібраннях, за виключенням питання про закриття товариства, вирішувалися більшістю голосів присутніх членів. У випадку рівної кількості голосів остаточне рішення приймав голова організації. Якщо на зібранні була присутня недостатня кількість членів, то вирішення справ переносилося на наступне за чергою загальне зібрання, що вважалося дійсним не залежно від кількості присутніх.

У випадку ліквідації товариства передбачалося майно та капітали розділити згідно з постановою загального зібрання.

Отже на прикладі розглянутої громадської організації бачимо, що вона, як і ряд подібних товариств, що діяли на Волині на початку ХХ століття, мала чітко розроблену організаційну структуру. Прописані в статуті правила регулювали усі сторони її діяльності. Зважаючи на становище жінки в тогочасному суспільстві, такого роду організації часто були чи не єдиним джерелом як матеріальної, так і моральної допомоги, вагомою підтримкою в процесі реалізації життєвих задумів та починань.